

1. HAFTA

NOKTALAMA İŞARETLERİ TANIMI VE TARİHÇESİ

ALT BAŐLİKLER

NOKTALAMA İŞARETLERİ TANIMI VE TARİHÇESİ

- Nokta
- Virgöl
- Noktalı Virgöl
- İki Nokta (Açıklama Noktası)

NOKTALAMA İŞARETLERİ TANIMI VE TARİHÇESİ

Duygu ve düşünceleri daha açık ifade etmek, cümlenin yapısını ve duraklama noktalarını belirlemek, okumayı ve anlamayı kolaylaştırmak, sözün vurgu ve ton gibi özelliklerini belirtmek üzere kullanılan sembollere '**noktalama işaretleri**' denir."

Tarihi, Bizanslı dilbilgini **Aristophanes**'e kadar giden bu işaretler, esas olarak, XVI. yüzyılda *matbaanın bulunması ve kullanılmaya başlanmasıyla* yaygınlaşmış, XIX. yüzyılda ise sistematik olarak kullanılmaya başlanmıştır.

Türk yazı dilinde **Orhun Yazıtları**'ndan itibaren [Yazıtlarda (:),(!),(,) işaretleri kullanılmıştır.] sınırlı olarak kullanılmaya başlanan noktalama işaretleri, batılı anlamda edebiyatımızda ilk defa "**Tanzimat Dönemi**"nde kullanılmaya başlanmıştır.

- Noktalama işaretlerinin ilk kullanıldığı eserler: Şinasi, "**Şair Evlenmesi**"; Şemsettin Sami, "**Kamus-ı Türkî**"; Recaizade Mahmud Ekrem, "**Araba Sevdası**", "**Zemzeme**"...

NOKTA

Arapça bir kelimedir. Diğer noktalama işaretlerinde zaman zaman yaşanan nerede kullanılacak ikilemine noktada düşülmez çünkü kullanıldığı yerler **diğer işaretlere göre daha nettir.**

Noktanın kullanıldığı başlıca yerler şunlardır:

Yargıyı tam olarak ifade eden olumlu ve olumsuz cümlelerin sonuna konur: *“Türk Dil Kurumu, 1932 yılında kurulmuştur.”, “Türkçem, benim ses bayrağım.”(Fazıl Hüsnü Dağlarca)*

Bazı kısaltmalardan sonra konur: *“T.(Türkçe), Dr. (doktor), Cad. (cadde), Ank. (Ankara)*

NOTLAR

Kurum ve kuruluşların büyük harflerle yapılan kısaltılmış adı durumundaki kısaltmalarda nokta kullanılmaz: KTÜ (Karadeniz Teknik Üniversitesi), TDK (Türk Dil Kurumu), SEK (Süt Endüstrisi Kurumu) vb.

Noktalı kısaltmalara getirilen ekler kesme işaretiyle ayrılmazken noktasız kısaltmalara getirilen ekler kesme işaretiyle ayrılır: " T.nin, Ank.dan, Doç.in, TBMM'ye, KTÜ'nün vb.

NOKTA'NIN KULLANIM YERLERİ

Sayılardan sonra sıra bildirmek için kullanılır:

- "1. (birinci), 12. (on ikinci), 2. Cadde, II. Mehmet, IV. Murat, XV. Yüzyıl vb."

Tarih yazarken gün, ay ve yıl gösteren sayıları ayırmak için nokta kullanılabilir:

- "18.01.2012, 29.X.1923..."

Saat ve dakika gösteren sayıları birbirinden ayırmak için kullanılır:

- "Uçağı 8.45'te kalktı. Toplantı 15.00'te bitti. Yarın 20.00'de buluşacağız..."

Matematikte çarpma işareti olarak kullanılır:

- "5.10=50, 25.25=625 vb."

Bibliyografik künyelerin sonuna konur:

- "Agâh Sırrı Levend, Türk Dilinde Gelişme ve Sadeleşme Evreleri, TDK Yayınları, Ankara, 1960."

NOTLAR

Arka arkaya sıralandıkları için virgüle veya çizgiyle ayrılan rakamlardan yalnızca sonuncu rakamdan sonra nokta konur: " 2, 3 ve 5. maddeler, XV-XVI. Yüzyıllar arasında..."

Tarihlerin Yazımında nokta kullanılabileceği gibi eğik çizgi(/) de kullanılabilir: "24/01/2012..."

Tarihlerin yazımında ay yazı ile yazılırsa ay adından önce veya sonra hiçbir noktalama işareti kullanılmaz: " 24 Şubat 2012, 23 Nisan 1920..."

NOKTA'NIN KULLANIM YERLERİ

- Bir yazının maddelerini gösteren rakam veya harflerden sonra nokta kullanılabilir:

1. A. a.

- Bu yazımda nokta yerine kısa çizgi (-) veya yay ayraç [()]ın kapama biçimi de kullanılabilir:

1- 1)
A- A)
a- a)

- Beş ve beşten çok rakamlı sayılar sondan sayılmak üzere üçlü gruplara ayrılarak yazılır ve araya nokta konur:

"225.756, 28.333.745 vb."

NOKTA'NIN KULLANIM YERLERİ

- Bir yazının maddelerini gösteren rakam veya harflerden sonra nokta kullanılabilir:

1. A. a.

- Bu yazımda nokta yerine kısa çizgi (-) veya yay ayraç [()]ın kapama biçimi de kullanılmamıştır.

Yazı maddeleri gösterilirken kullanılan simgelerden sonra nokta, kısa çizgi veya yay ayracın kapama biçiminden birisi kullanılabilir, birkaçı bir arada kullanılmamalıdır.”
1.), 2-), 2)- şeklindeki kullanımlar yanlıştır.”

- Beş ve altı haneli rakamların okunabilirliğini artırarak yazılır ve araya nokta konur:

“225.756, 28.333.745 vb.”

VİRGÜL

VİRGÜL

*Önümden çekil
Ayı
Göremiyorum*

Özdemir Asaf

VİRGÜL

Cümlelerin anlamını açıklığa kavuşturmak, cümlelerin öğeleri arasında ilgi kurmak, anlatımı belirsizlikten kurtarmak gibi görevler üstlendiğinden görevlerini bilerek ve dikkatli kullanılmalıdır.

Cümlede birbiri ardınca sıralanmış eş görevli kelime ve kelime gruplarının arasına konur:

- Fırtınadan, soğuktan, karanlıktan ve biraz da korkudan sonra bu sıcak, aydınlık ve sevimli odanın havasında erir gibi oldum.

(Halide Edip Adıvar)

- Bu köyün evleri, sokakları, kabristanları gibi çocuklarının gönüllerinde de siyah bir neşesizlik var.

(Reşat Nuri Güntekin)

1

2

3

4

VİRGÜL

Cümlenin anlamını açıklığa kavuşturmak, cümlenin öğeleri arasında ilgi kurmak, anlatımı belirsizlikten kurtarmak gibi görevler üstlendiğinden görevlerini bilerek ve dikkatli kullanılmalıdır.

Sıralı cümleleri ayırmak için konur:

- Gergin azaları derhal gevşemiş, vücudu bükülmüş, uzun kirpiklerinin arasında gözleri ince bir siyah çizgi kadar küçülmüştü. (Peyami Safa)

- Umduk, bekledik, düşündük. (Y. Kadri Karaosmanoğlu)

1

2

3

4

VİRGÜL

Cümlelerin anlamını açıklığa kavuşturmak, cümlelerin öğeleri arasında ilgi kurmak, anlatımı belirsizlikten kurtarmak gibi görevler üstlendiğinden görevlerini bilerek ve dikkatli kullanılmalıdır.

Cümlede özel olarak vurgulanması gereken öğelerden sonra konur:

- Binaenaleyh, biz her vasıttadan, yalnız ve ancak, bir noktainazardan istifade ederiz.
(M. Kemal ATATÜRK)

Uzun cümlelerde yüklemden uzak düşmüş olan öğeleri belirtmek için konur:

- Saniye Hanımefendi, merdivenlerde oğlunun ayak seslerini duyar duymaz, hasretlisini karşılamaya atılan bir genç kadın gibi, koltuğundan fırlamış ve ona kapıyı kendi eliyle açmaya gelmişti.
(Y. Kadri Karaosmanoğlu)

1

2

3

4

VİRGÜL

Cümlelerin anlamını açıklığa kavuşturmak, cümlelerin öğeleri arasında ilgi kurmak, anlatımı belirsizlikten kurtarmak gibi görevler üstlendiğinden görevlerini bilerek ve dikkatli kullanılmalıdır.

Cümle içinde iki kısa çizgi arasında gösterilmeyen ara sözleri ve ara cümleleri ayırmak için konur:

- Bunları sizin için, pek ihtiyacınız yok ya, anlatıyorum.

Cümlede anlamı kuvvetlendirmek için tekrar edilen kelimelerin arasına konur:

- Akşam, yine akşam, yine akşam, Göllerde bu dem bir karnış olsam. (Ahmet Haşim)

NOT: İkilemeleri oluşturan kelimelerin arasına virgül konulmaz:

- "aşağı yukarı, güzel güzel, iyi kötü, akşam akşam vb."

1

2

3

4

VİRGÜL'ÜN KULLANIM YERLERİ

Tırnak içinde olmayan aktarma cümlelerinden sonra konur:

- *"Ahmet, sen de geliyor musun, dedi."*

Konuşma çizgisinden önce konur:

- *"Bahçe kapısını açtı. Sermet Bey'e,
-Bu anahtar köşkü de açar, dedi."*

Bir kelimenin kendisinden sonra gelen kelime veya kelime gruplarıyla yapı ve anlam bakımından bağlantısı olmadığını göstermek ve anlam karışıklığını önlemek için kullanılır:

- *"Bu, tek gözlü, genç fakat ihtiyar görünen bir adamcağızdır. (Halit Ziya Uşaklıgil)"*

Hitap için kullanılan kelime ve kelime gruplarından sonra kullanılır:

- *"Efendiler, bilirsiniz ki hayat demek, mücadele, müsademe demektir.
Sayın Başkan,
Sevgili Kardeşim, vb."*

VİRGÜL'ÜN KULLANIM YERLERİ

Devamındaki cümleye bağlı olarak ret, kabul ve teşvik bildiren “hayır, yok, evet, peki, pekala, tamam, olur, hayhay, başüstüne, olur, haydi, elbette” gibi kelimelerden sonra konur:

- *“Peki, gideriz. Haydi, geç kalıyoruz. Tamam, yarın görüşürüz. Olur ben de toplantıya gelirim*

Yazışmalarda yer adlarını, tarihlerden ayırmak için kullanılır:

- *“Trabzon, 14 Şubat 2012”*

Olumsuzluk ifade eden “değil” kelimesinin bulunduğu cümlelerde, “değil” kelimesinden sonra virgül konur. Ancak kelime kuvvetlendirme edatlarıyla birlikte kullanılmışsa virgül bu edatlardan sonra konur:

- *“Vapur değil, yelkenli değil, sanki bir sandaldayım.
Şu elinizdekini değil de, raftaki şişeyi verin.”*

“ne, nasıl, kaç, hangi” gibi soru sıfatlarıyla kurulmuş ve benzer görevlerde kullanılan soru cümleleri arasına virgül konulur:

- *“Önce kim olduğunu, ne iş yaptığını, Trabzon’da ne vakitten beri bulunduğunu, nasıl geçindiğini söyleyiver.”*

VİRGÜL'ÜN KULLANILMAMASI GEREKEN YERLER

"ve, veya, yahut" bağlama edatlarından önce ve sonra virgöl konulmaz:

- *"Şiirin lisana olan tasarrufu, nesrin ve konuşmanın tasarrufundan çok başkadır."*

Metin içerisinde, karşılaştırma ve denkleştirme edatlarından önce ve sonra virgöl kullanılmaz:

- *"Ne arıyor ne de soruyordu. Ya bu deveyi güdersin ya bu diyardan gidersin."*

Cümle içerisinde zaman zarfı görevinde kullanılan "-mı(mi/mu/mü)" ekinden sonra virgöl kullanılmaz:

- *"Pencere önündeki mindere oturdum mu bütün sıkıntılarımı unuttuverirdim."*

"Şart eki (-sa/-se)nden sonra virgöl konulmaz:

- *"Sen gelmezsen biz de gitmeyiz."*

Cümlede pekiştirme ve bağlama görevinde kullanılan "de/da" bağlacından sonra ("değil"den sonra kullanımı hariç) virgöl kullanılmaz:

- *"Batı dünyasında da İslam'a ilgi gittikçe artıyor."*

Metin içinde zarf-fiil ekleriyle oluşturulmuş kelimelerden sonra virgöl kullanılmaz:

- *"Cumaları bahçede buluştukça kıza, kendisinin adı bir mektep talebesi olmadığını anlatmaya çalışıyordu."*

NOKTALI VİRGÜL

Cümle içinde virgüllerle ayrılmış tür veya takım adlarını birbirinden ayırmak için kullanılır:

- "Erkek çocuklara Doğan, Tuğrul, Aslan, Orhan; kız çocuklara ise İnci, Çiçek, Gönül, Yonca adları verilir."

Ögeleri arasında virgül bulunan sıralı cümleleri birbirinden ayırmak için kullanılır:

- "At ölür, meydan kalır; yiğit ölür, şan kalır."

Kendilerinden önceki cümleyle ilgi kuran "ancak, yalnız, fakat, lâkin, çünkü, yoksa, bundan dolayı, sonuç olarak, binaenaleyh, bununla birlikte vb." cümle başı bağlama edatlarından önce kullanılır:

- "Bir millet ordusunu kaybedebilir, bağımsızlığını da kaybedebilir; fakat dilini sakladıkça o millet yaşıyor demektir. (H. Nihal Atsız)"

Bu tür yazımlarda noktalı virgölün yanı sıra "virgül" veya "nokta"da kullanılabilir.

İKİ NOKTA (AÇIKLAMA NOKTASI)

İki noktanın kullanıldığı başlıca yerler şunlardır:

Kendisinden sonra açıklama yapılacak cümlenin sonuna konur:

- "Hikaye: Yaşanmış ya da yaşanması mümkün olan olayların yazılı veya sözlü olarak anlatılmasıdır."

Kendisinden sonra örnek verilecek cümlenin sonuna konur:

- "Yeni harfler alındıktan sonra eski yazı ile bir tek kelime bile yazmayan iki kişi görmüşümdür: Atatürk ve İnönü! (F. Rıfki Atay)"

"ki"li açıklama cümlelerinde "ki"den sonra virgül konur:

- "Atatürk diyor ki: "Muhtaç olduğun kudret, damarlarındaki asıl kanda mevcuttur."

İKİ NOKTA (AÇIKLAMA NOKTASI)

Edebi eserlerdeki karşılıklı konuşmalarda, konuşan kişinin adından sonra konur:

“ Bilge Kağan: Türklerim, işitin!

Üstten gök çökmedikçe
alttan yer delinmedikçe
ülkenizi, törenizi kim bozabilir sizin?

Koro: Göğe erer başımız
başınla senin! (A. Turan Oflazoğlu)”

Matematikte bölme işareti olarak kullanılır:

▪ “80:8=10”

İki noktadan sonra bir açıklama cümlesi geliyorsa cümle büyük harfle, sadece örnekler geliyorsa-örnekler özel isim değilse- küçük harfle başlanır:

- “Menfaat sandalyeye benzer: Başında taşırsan seni küçültür, ayağının altına alırsan yükselirsin. (Cenap Şahabettin)”
- Kelimeleri üç başlık altında toplamak mümkündür: isimler, fiiller, edatlar.”

Çoktan seçmeli soru

1. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde noktalama işaretleriyle ilgili bir **yanlışlık** vardır?

- A) Hava karardı mı eve gideriz.
- B) Ordular! İlk hedefiniz Akdeniz'dir, ileri!
- C) Ak tolgalı beylerbeyi haykırdı: İlerle!
- D) Sana uğurlar olsun... Ayrılıyor yolumuz!
- E) Hem gider, hem ağlarım.

Çoktan seçmeli soru

2. “Cümle içinde virgüllerle ayrılmış tür veya takımları birbirinden ayırmak için konulur.”
“ Ögeleri arasında virgül bulunan sıralı cümleleri ayırmak için kullanılır.”

Tanımlamalar hangi noktalama işaretine aittir?

- A) iki nokta işareti
- B) ünlem işareti
- C) üç nokta işareti
- D) noktalı virgül işareti
- E) kesme işareti

Çoktan seçmeli soru

3. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde noktalama işaretleriyle ilgili bir **yanlışlık** vardır?

- A) Ne mutlu Türk'üm diyene!
- B) "İzmir üzerine dünyada bir şehir daha yoktur!" diyorlar.
- C) Höyük sözü Anadolu'da "tepe" olarak geçer.
- D) Yahya Kemal'in bazı şiirleri (Kendi Gök Kubbemiz) adı altında çıktı.
- E) Ak tolgalı beylerbeyi haykırdı: İllerle!

Çoktan seçmeli soru

4. Boyalarda bu garip uygunluğu () bu hayale gelmeyen güzel uygunluğu() veren hangi ilimdir () hangi terbiyedir () Sanmam ki Türkiye’de bir halıcılık okulu bulunsun ()

Bu parçada yay ayraçla belirtilen yerlere sırasıyla aşağıdaki noktalama işaretlerinden hangileri getirilmelidir?

- A) (,) (;) (;) (?) (.)
- B) (,) (.) (,) (;) (.)
- C) (;) (.) (,) (?) (!)
- D) (,) (:) (,) (?) (.)
- E) (,) (,) (,) (?) (.)

CEVAP ANAHTARI

1- E

2- D

3- D

4- E

1. Hafta Ders Konuları Burada Sonlanmaktadır

HOŞÇAKALIN